AVİM Yorum • No: 2016 / 29 • Mayıs 2016

GÜNEY KAFKASLARDA ZOR DÖNEMEÇ

Osman GÜN

4 Gün Savaşı olarak anılan, Karabağdaki son çatışmalar,[1] bölgedeki jeopolitik konjonktürü sarsmıştır. Ermenistan ve Azerbaycan arasında Sovyetler Birliğinin çöküşü ile başlayan çatışmalar, günümüzde başka bir boyut teşkil etmektedir. Güney Kafkasyadaki gelişmeler giderek bir Soğuk Savaş senaryosuna dönüşmektedir. Güney Kafkasya; ABD (Batı Bloğu) ve geçmişte bir dünya gücü olan Sovyetler Birliğinin özlemini çeken Rusya arasında bir nüfuz mücadelesine sahne olmaktadır.

Rusya, Sovyetler Birliğinin çöküşünden bu yana ilk defa eski sınırlarının dışında, Suriyede ön cephede yer alarak askeri faaliyet göstermiştir. Rusyanın Sovyetler Birliğinin dünya üzerindeki nüfuzunu geri kazanma arzusunu göstermektedir. Rusya, bunu sağlayabilmek için ilk olarak, eski Sovyetler Birliği ülkelerini tekrar nüfuzu altına almaya çalışmaktadır. Rusya bahsi geçen ülkelerin Batı Bloğuna yanaşmalarını her zaman şiddetle karşı çıkmıştır. Rusya 2013te Ukraynanın Avrupa Birliğine yakınlaşmasını[2] veya Ermenistanın 2013te Avrupa Birliği ile gümrük anlaşmasının önüne geçen[3] aktörlerden biri olmuştur.

Ebedi Barış[4] yaşayan Avrupa, askeri olarak Rusyaya karşı gövde gösterisi rolünü ABDye teslim etmiştir. Bu bağlamda, ABD Kafkasyada askeri faaliyetlerine devam etmektedir.

İngiltere, Gürcistan ve ABD, 14 Nisan'da başkent Tiflis yakınlarında bulunan Vaziani askeri üssünde gerçekleştirilmeye başlanan Noble Partner 2016 adlı Ortak ABD, İngiltere ve Gürcistan Askeri Tatbikatı başlamıştır. 500 Gürcü, 650 Amerikan ve 150 İngiliz askerinin katıldığı 2 haftalık tatbikata ilk kez 8 adet M1A2 Abrams savaş tankı da görev almıştır. Tatbikat 26 Mayısta son bulacaktır. Tatbikatın açılış konuşmasını yapan Gürcistan Cumhurbaşkanı Giorgi Margvelaşvili, tatbikatın NATO istikametinde gerçekleştirmeye çalıştıkları doğru politikanın sürdürülmesini temsil ettiğini ifade ederek, "Gürcistan, kuşkusuz NATO üyesi olacaktır"[5]demiştir.

2008de Amerikanın müttefiki[6] Gürcistanın Güney Osetya ve Abhazyayı geri alma girişimleri sonucunda, Gürcistanın ve Rusyan askeri kuvvetleri karşı karşıya gelmiştir. Güney Osetya Savaşı,[7] dolaylı olarak, bölgede yaşanan nüfuz mücadelesinin bir sahnesine tanık olmuştur.

ABDnin Sovyetler Birliğinin eski topraklarındaki girişimleri, Rusya tarafından bir tehdit olarak görülmektedir. Rus Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, tatbikatın NATO tarafından Kafkasya bölgesinin istikrarını bozmayı amaçlayan "kışkırtıcı bir hareket" olduğu savunulmuştur.

Rusya, ABDnin Gürcistandaki bu etkinliklerine karşılık olarak 4 Gün Savaşının bitiminden (2-5 Nisan) kısa bir süre sonra 13 Mayıs 2016da Ermenistanda askeri tatbikata başlamıştır. Rusya gecen sene Erivana konuşlandırdığı MİG-29 savaş uçakları ve Mİ-24 helikopterleri kara kuvvetleri ile birlikte dağlık bölgelerde tatbikatlar düzenlemiştir. Bu tatbikatta, 200 Rus pilotu ve diğer askeri personel görev almıştır.

ABDnin ve Rusyanın eşzamanlı olarak birbirine komşu ülkelerde tatbikat düzenlemeleri, bölgedeki tansiyonu yükseltecek niteliktedir.

Rusya, bu gelişmelere ilaveten Ermenistandaki askeri güçlerini kuvvetlendirmeye de devam etmiştir. Aralık 2015te, Erivandaki askeri hava üssüne ilave 13 askeri helikopter ve modern silahlar takviyesinde bulunmuştur. Aynı askeri üste bulunan bir düzine MİG-29 savaş uçağını da modernize etmiştir.

Rusyanın enerji fiyatlarının düşmesi ve Kırım/Doğu Ukraynadaki tutumu sebebi ile yaptırımlara maruz kalması ekonomisini etkilemiştir. Var olan BTC[8] ve BTE[9] boru hatlarıve hayata geçmesi beklenen TANAP[10] gibi projeler, Rusyanın küresel düzeydeki iddiaları açısından bir engel oluşturabilecek niteliktedir. Bu bağlamda, 4 Gün Savaşı cephesinin BTC ve BTE boru hatlarının sadece 40 km uzağında yer almaları, olası saldırılara karşı ne derece yakın olduklarını göstermektedir. Boru hatlarına olası bir saldırı halinde, dünya enerji ihtiyaçları kısa dönemde etkilenmeyebilir, ancak, Azerbaycanın bütçesine ağır bir darbe vurması beklenmektedir. Buna ilaveten, Gürcistanın Doğal gazının %90ı Azerbaycan tarafından sağlandığını hatırlatmakta yarar olacaktır. Bu bağlamda, Gürcistanın olası bir Azeri gaz kesintisinde ihtiyaçlarını karşılayabilmek için Rusyaya yönelmesi beklenilebilecek bir sonuçtur.

4 Gün Savaşının karadan yürütülmüş olması, Rusyanın Ermenistanda düzenlediği kara kuvvetleri tatbikatı gözdağı vermiş oldu. Diğer önemli bir nokta ise, Azerbaycanın Ermenistandan daha donanımlı hava kuvvetlerine sahip olmasıdır.[11]Rusya, Azerbaycanın hava üstünlüğünü ortadan kaldırabilmek için 2015 Aralık ayında varılan anlaşma ile Ermenistanın mevcut S-300 uçaksavar sistemini güçlendirmesi yönünde Ermenistanla anlaşmaya varmıştır.

Ermenistan ve Azerbaycan arasındaki sorunu çözmek ile yükümlü olan AGİT Minsk Grubunun[12] eş başkanı Rusya, Kafkasyada nüfuzunu Azeri-Ermeni düşmanlığından sağlamaktadır.

Her iki ülke ile yakın ilişkiler içerisinde olma gayretinde olan Rusya, hem Azerbaycanın hem de Ermenistanın en önemli silah tedarikçisi konumundadır ve bu konumunu meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Rusya Başbakanı Dmitri Medvedev silah satışlarını meşru göstermek için Rossiya 1 televizyon kanalına verdiği bir röportaj sırasında şunları söylemiştir: Eğer Rusya bu rolden vazgeçerse, yeri boş kalmaz, başka ülkelerden silah satın alacaklardır, bu da mevcut dengeyi yok edecektir.[13][14]

Soğuk Savaş dönemini anımsatan bu olaylar Kafkasya ile sınırlı kalmamıştır. Askeri önlemleri ile Rusyanın Doğu Avrupadaki etkisini azaltmaya çalışan ABD, 12 Mayıs 2016da Romanyada Deveselu bölgesindeki savunma kalkanını aktif hale getirmişti**r.** Yapılan açılış

törenine, ABD ve NATOnun üst düzey yetkilileri katılmıştır. NATO ve ABD'li yetkililer, sistemin 'haydut devlet' olarak adlandırılan ülkelerden atılabilecek füzelerin takibi ve önlenmesi için geliştirildiğini söylemiştir. Geçmişte, bu bağlamda İran'ın adı geçse de ABD, Kuzey Kore'yi de tehdit olarak göstermektedir. ABD, Aegis sisteminin Rusyaya karşı bir önlem olmadığını belirtmiş olsa da[15], Rus Dışişleri Bakanlığı sistemin nükleer kuvvetler anlaşmasını ihlal ettiğini ifade etmiştir.

Rus Dışişleri Bakanlığı'nın silahların denetlenmesi sorunlarından sorumlu yetkili Mihail Ulyanov, "Bu karar zararlı ve yanlıştır, çünkü stratejik istikrarı bozma kapasitesi var" demiştir.

Rusya ile Avrupalı ülkeler ve ABD arasındaki mücadelenin Avrupada da yoğunlaştığını söylemek mümkündür. Kızışan yeni bir cephe ise Baltık ülkeleridir. Rusya, Baltıklarda kendisinin söz sahibi olduğunu göstermek için sürekli hava sahası ihlali yaparken, NATO da Rus jetlerine karşı uçaklarını havalandırmaktadır. Letonya ve Estonyanın hava sahasını sık sık ihlal eden, Baltık Denizinde Amerikan destroyer ve uçaklarına tacizde bulunan Rusya, Batı Bloğuna bölgenin hâkimi benim, buraya yaklaşma sinyali göndermektedir. Ukraynanın 2014te yaptığı Rusyaya karşı yardım çağrılarına fazla kulak vermeyen Batı Bloğu, 1989-1991 yılları arasında Sovyetler Birliğinden ayrılmak isteyen Litvanya, Letonya ve Estonyanın çabalarına da benzer şekilde kayıtsız kalmıştı. Bölgedeki yükselen gerginlikten rahatsızlık duyan İsveç ve Finlandiya ise, ülke güvenliğine tehdit oluşturacak durumlarda NATOya üye ülkelerden, yardım almayı kabul etmişlerdir. Tarafsızlık ilkesini benimseyen İsveç bile özellikle 1990lı yıllardan bu yana NATO ile ortak askeri operasyonlar yürütmektedir ve son olarak, İsveç Parlamentosu, hükümetinin NATO ile imzaladığı Savunma İşbirliği Antlaşması (Host-State) kabul edilerek onaylamıştır[16]. Her ne kadar Finlandiya Dışişleri Bakanı Erkki Tuomioja, bu anlaşmanın NATO ittifakına katılacakları anlamına gelmediğini belirtmiş olsa bile, Rusya bu yakınlaşmaya sert çıkmıştır. Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, İsveçin Dagens Nyheter (DN) gazetesine verdiği röportajda, Eğer İsveç NATOya katılırsa, biz de harekete geçeriz. Bunun nasıl olacağına Savunma Bakanlığı, ordu ve komuta kademesi karar verir, bu durumda İsveçin mevcut altyapısı NATOnun denetimi altına girecektir. Sınırın diğer tarafında Rusyayı tehdit olarak gören askeri-politik bir paktın karşısında kuzey sınırlarımızda gerekli askeri ve teknik önlemleri almamız da doğaldır diye ifade etmiştir[17].

Rusyanın kendisini tehdit altında hissetmesi bir kısır döngüye yol açmaktadır: Doğu Avrupadaki Eski Sovyet Cumhuriyetlerinin AB veya NATO ile yakın ilişkiler kurmalarına karşılık Rusyanın askeri yaptırımlar ile karşılık vermesi, bölgede Rus Psikozunun oluşmasına sebebiyet vermektedir ve bahsedilen ülkelerin Batıya daha fazla bağımlı olmaları ile sonuçlanmaktadır. Ukrayna bunun somut bir örneğidir.

Türkiye de Sovyetler Birliğinin ve Rusyanın yayılmacı dış politikalarının etkisi ile özelikle İkinci Dünya Savaşı sonrası AB ve NATO ile yakın ilişkiler kurmaya başlamıştır. Stalinin Lenin zamanında imzalanan Brest Litovsk Barış Antlaşması ile Moskova ve Kars Antlaşmalarına rağmen Türkiye sınırları ile ilgili talepleri dolayısıyla Türkiye, NATO ile yakınlaşmış ve daha sonra üyesi olmuştur[18].

Yaşanan son gelişmelerden sonra Güney Kafkasya patlamaya hazır bir Barut Fıçısı haline

gelmiştir. 2008deki Gürcistan-Rusya savaşını, Türkiyenin Kasım ayında bir Rus uçağını düşürmesini, 4 Gün Savaşı[19] ve göz önünde bulundurursak bölgenin ne kadar gergin ve şiddete ne derece eğimli olduğu anlaşılacaktır. Türkiyede bölgenin etkin ülkelerinden olarak, bu senaryoda yer almaktadır.

Rusyayı Sovyetler Birliğinin hukuki ve siyasi devamı gibi gören Litvanyalı siyasi uzmanlar, Batı Bloğunun Baltık ülkelerinin kaygılarını tam anlamadığını düşünmektedir. Ancak Baltık Denizinde yaşanan olaylarla tehdidi hisseden NATO, ABD ve Avrupalı ülkelerin bir politika değişikliğine giderek Rusyaya karşı daha etkili tedbirler alması öngörülmektedir.[20]

Rusyanın Suriye krizini fırsat bilerek bu ülkede sahip olduğu köprübaşını sağlamlaştırması, bölgeye konuşlandırdığı İskender (S26) ve S 400 sistemleri[21] ile elde ettiği yeni hava üssü sayesinde kayda değer bir silah gücüne sahip olması da NATOnun artan ölçüde gündemine giren bir başlık olmaktadır.

Bu yıl Temmuz ayında Varşovada düzenlenecek NATO zirve toplantısında Rusya ile ilişkilerin ve yeni ortamda Rusyaya karşı caydırıcılığı sağlayacak önlemlerin ayrıntılı olarak ele alınması beklenmektedir.

**Resim: chaoscontrole.canalblog.com/*

[1]Turgut Kerem Tuncel, Karabağda Yaşanan 4 Gün SavaşiNin Kisa Bir Değerlendirmesi, *AVİM*,http://avim.org.tr/tr/Yorum/KARABAG-DA-YASANAN-4-GUN-SAVASI-NIN-KISA-BIR-DEGERLENDIRMESI

[2]Hükümet ile muhalefet arasında Kasım 2013'ten bu yana süregelen siyasi çatışma pek çok aşamadan geçti. Ülkedeki siyasi istikrarsızlığın ilk belirtileri, 22 Kasım 2013'te hükümetin AB Ortaklık Anlaşması'nı imzalamayı reddetmesi üzerine ortaya çıktı. Sergey Tolstov, Ukrayna'daki siyasi krizin sebepleri ve öne çıkan özellikleri *ALJAZEERA*, http://www.aljazeera.com.tr/gorus/ukraynadaki-siyasi-krizin-sebepleri-ve-one-cikan-ozellikleri

[3]2013teSerj Sarkisyanin seçimleri kazanmasından sonra Ermenistan sürpriz bir kararla Rusya önderliği ile 2014 yılında kurulan Avrasya Ekonomik Birliğine(Avrasya Ekonomik Birliği Belarus, Kazakistan, Ermenistan ve Rusya arasında imzalanan siyasi ve Ekonomik bir birliktir) katılmıştır. Böylelikle AB ile yürütülen gümrük birliği anlaşması Ermenistanın yeni sorumlulukları sebebinden imkânsızlaştırmıştır.

[4]18. yüzyılın şartlarında birçok filozof barış üzerine çalışmalarda bulunurken, Immanuel Kant, 1795 yılında yazdığı ve felsefi bir deneme olarak nitelendirilen kitabı ile ebedi barışın nasıl sağlanacağı konusunda fikirlerini ortaya koydu. Bu bağlamda, Amerikan dış politikasının önde gelen araştırmacılarından biri olan Robert Kagannın iddiasına göre,

Avrupa gücün ötesinde kendi kanunlarından kurallarından ve pazarlıklarından oluşan bir dünyaya geçiş yaparken (Kantın edebi barış anlayışı) , Amerika kuralların ve kanunların güvenilmez olduğu, askeri gücün sık sık kullanıldığı Hobbessian dünyada yaşamaya devam etmektedir. John D. Fonte,

Critical Review of Robert Kagans Of Paradise and Power, *American Entreprise Institute*, https://www.aei.org/publication/critical-review-of-robert-kagans-of-paradise-and-power/ ;

[5]Gürcistan, ABD ve İngiltere'den üçlü tatbikat, *SABAH,* http://www.sabah.com.tr/dunya/2016/05/11/gurcistan-abd-ve-ingiltereden-uclu-tatbikat

[6]Rus Genelkurmay Başkan Yardımcısı, Anatoli Nogovitsyne, Ağustos 2008de, çatışmaların sonunda, ABDyi ve Batı bloğunu Gürcistanı destekleyerek ve maddi olarak yardımda bulunarak savaşa teşvik etmekle suçlamıştır. Moscou accuse Washington d'armer la Géorgie,L'Express,http://www.lexpress.fr/actualite/monde/moscou-accuse-washington-d-armer-la-georgie_778785.html

[7]Elise Labott ve Elene Gotsadze, Russian warplanes target Georgia, *CNN,* http://edition.cnn.com/2008/WORLD/europe/08/09/georgia.ossetia/index.html

[8]Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Boru Hattı, Azerbaycan Bakü yakınlarındaki Sangaçal terminalinden gelen petrolü, Türkiye Akdeniz kıyısında Ceyhan deniz terminaline; Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye üzerinden geçerek taşıyan petrol boru hattı.

Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline, *BP*, http://web.archive.org/web/20140207061512/http://www.bp.com:80/sectiongenericarticle.do?categoryId=9006669&contentId=7015093

[9]Bakü □□□□□□□□□□ Doğal Gaz Boru Hattı, Azerbaycanın Hazar Denizinde bulunan Şah Deniz sahasından üretilen gazı Türkiyeye taşıyan, bir boru hattıdır. "TÜRKİYENİN ENERJİ PROFİLİ VE STRATEJİSİ", *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-enerji-stratejisi.tr.mfa

[10] Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi, TANAP, projesinin amacı, Azerbaycanın Hazar Denizindeki Şah Deniz 2 Gaz Sahası ve Hazar Denizinin güneyindeki diğer sahalarda üretilen doğal gazın öncelikle Türkiyeye, ardından Avrupaya taşınmasıdır. "TRANS ANADOLU DOĞALGAZ BORU HATTI PROJESİ", *TANAP*, http://www.tanap.com/tanap-projesi/tanap-nedir/

[11]http://askerigucu.com/ulke.asp?q=ermenistanin-askeri-gucu.asp ; http://askerigucu.com/azerbaycanin-askeri-gucu.asp

[12] Burak Geçkin,AZERBAYCAN, "ERMENİSTAN VE AGİT MİNSK GRUBU ÇERÇEVESİNDE

KARABAĞ SORUN",*Uluslararası Politika Akademisi*, http://politikaakademisi.org/2013/09/28/azerbaycan-ermenistan-ve-agit-minsk-grubu-cercevesinde-karabag-sorunu/

[13]"L'Arménie et l'Azerbaïdjan s'accusent mutuellement de bombardements malgré le cessez-le-feu", *L'Express,* http://www.lexpress.fr/actualites/1/monde/l-armenie-et-l-azerbaidjan-s-accusent-mutuellement-de-bombardements-malgre-le-cessez-le-feu_1781130.html

[14] Osman Gün, http://avim.org.tr/tr/Yorum/FRANSIZ-MEDYASININ-KARABAG-SAVASI-DEGERLENDIRMESI, *AVİM*, http://avim.org.tr/tr/Yorum/FRANSIZ-MEDYASININ-KARABAG-SAVASI-DEGERLENDIRMESI

[15]ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Frank Rose, Çarşamba günkü açıklamasında "Hem ABD hem de NATO, sistemin Rusya'ya karşı tasarlanmadığını ve Rusya'nın stratejik caydırıcı kabiliyetini baltalama kapasitesine sahip olmadığını açıkça ifade etti" demiştir.

ABD, Romanya'daki füze savunma kalkanını aktif hale getiriyor, *BBC,* http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/05/160511_abd_romanya_fuze

[16] İsveç parlamentosundan NATO anlaşmasına onay, *NTV*, http://www.ntv.com.tr/dunya/isvec-parlamentosundan-nato-anlasmasina-onay,uqQP79l5P0eDK5QtSKwDrA

[17] Lavrov: İsveç NATOya katılırsa harekete geçeriz, *NTV*, http://www.ntv.com.tr/dunya/lavrov-isvec-natoya-katilirsa-harekete-geceriz,YRvr-PXzyE2i6vt1Mf8z9A?_ref=infinite

[18] http://www.koresavasi.com/basinda-kore-savasi/kore-savasi-derlemeler/138-nato-turkiyenin-uyelik-sureci-ve-kore-savasi

[19] *Analist Thornike-Gordadgeye göre, olayların alevlenmesi, Türkiye ve Rusya arasında yapılan bir bilek güreşinin sonucudur. Osman Gün, Fransız Medyasının Karabağ Savaşı Değerlendirmesi, AVİM,* http://avim.org.tr/tr/Yorum/FRANSIZ-MEDYASININ-KARABAG-SAVASI-DEGERLENDIRMESI

[20] Kamuran Samar, Baltık ülkeleri Rus tehdidi altında, *Euronews*, http://tr.euronews.com/2016/05/17/baltik-ulkeleri-rus-tehdidi-altinda/

[21] Rusyadan Suriyeye İskender yığınağı, *Vatan*, http://www.gazetevatan.com/rusya-dan-suriye-ye-iskender-yiginagi-930318-dunya/

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: GÜN, Osman. 2026. "GÜNEY KAFKASLARDA ZOR DÖNEMEÇ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2016 / 29. Mayıs 27. Erişim Ekim 31, 2026. https://avim.org.tr/tr/Yorum/GUNEY-KAFKASLARDA-ZOR-DONEMEC

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır